

ISSN 2413-3329

ISSN 2520-6788

Науковий вісник

Мукачівського державного університету

Педагогіка та психологія

В статті представлено результати аналізу Концепції Нової української школи в контексті формування природо-педагогічної компетенції молодших школярів в курсі «Я досліджую світ». Обумовлено цілесобразність інтеграції знань в процесі цілісного сприйняття навколишнього світу. Автором виділено форми та методи, які сприяють формуванню природо-педагогічних компетенцій, розвитку пізнавального інтересу до вивчення природи, активності та самостійності молодших школярів.

Ключові слова: компетенції, природо-педагогічні компетенції, Нова українська школа, курс «Я досліджую світ».

The article analyzes the causes of the current needs of traditional and modern technologies of psychological and educational activities in education. Different types of teaching technology training material are discussed. The methods and forms of technology were defined in order to effectively popularize their practical implementation of the educational process. The capabilities were proved to master all important aspects of education and educational activities for the formation of strategic skills in the classroom and implement their own experience. Analyzing the social and professional development of the individual, which helps to attract the maximum possible range of individual resources and effective implementation of practical orientation need in order to pay attention for solving problems through active approach taking into the account individual characteristics of the individual, in the course of psychological and pedagogical approaches. Personality's development in the context of life, professional and spiritual path and forming the ability to become the subject of making independent decisions - all this makes the path to creativity educator. The material shows that the current needs psychological and pedagogical technologies of education with a focus on modern educational ideas exist, but, if it desired, and given stance of the modern teacher may master all important aspects of education and educational activities for the formation of strategic skills in the classroom and implementation of own experience. This activity will create capacity for orientation in the educational materials to acquire the knowledge. Focusing on modern educational ideas and their implementation, create certain conditions: a thorough study of specific innovation and accepted in person; creation of psychological and pedagogical expertise of educational innovation; the creation and developing of an environmental information system of innovative educational process.

Key words: psychology – educational technologies, traditional learning, modern approach, teaching activities technology.

УДК 371.32.013.77"312"

Курило Олександра Йосипівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Моргун Алла Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
Розман Ірина Іллівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВИТИ

У статті проаналізовано причини поточних потреб традиційних та сучасних технологій психолого-педагогічної діяльності в освіті. Розглянуто різні види технологій викладання навчального матеріалу. Визначено методи та форми популяризації технологій для результативнішого впровадження їх у практику освітнього процесу. Доведено можливість оволодіння всіма істотними сторонами освітньо-педагогічної діяльності для формування стратегічних навиків у навчальному процесі та впровадження власного практичного досвіду.

Ключові слова: психолого-педагогічні технології, традиційне навчання, сучасний підхід, технології педагогічної діяльності.

Постановка проблеми. Серед основних причин виникнення нових психолого-педагогічних технологій можна виділити три головні: необхідність більш глибокого врахування і використання психофізіологічних та особистісних особливостей учнів, усвідомлення нагальної необхідності заміни малоефективного вербального способу передавання знань системно-діяльнісним підходом та можливість проектування навчального процесу, організаційних форм взаємодії вчителя й учня, які забезпечують гарантовані результати навчання. Отже, чому ніякі новатки останніх років не дали очікуваного ефекту?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці теоретичних основ інноваційних процесів у сучасній школі присвячені роботи В.Курило, О.Коберника, В.Паламарчука, В.Підласого, С.Сластеніна та ін. Психолого-педагогічні аспекти розробки та застосування інформаційних технологій контролю й навчання в освітніх закладах досліджувало багато вітчизняних і зарубіжних вчених-методистів (Н.Амосов, С.Архангельський, В.Беспалько, С.Блінова, П.Гальперін, Б.Гершунський, А.Єршова, С.Ченців, Дж.Мерредит, В.Роберт, Ю.Татур та ін).

Для розвитку вітчизняної педагогічної науки значний внесок мають праці таких вчених-педагогів, психологів і методистів: А.Алексюка, А.Бондаря, Г.Костопа, І.Єременка, С.Гончаренка, І.Язона, О.Савченко, В.Онищука, О.Мазуркевича, В.Мадзігона, В.Ярмаченка.

Сьогодні освітньо-педагогічний процес характеризується тим, що поняття «психолого-педагогічна технологія» міцно увійшло в його практичне застосування. Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в якійсь справі, майстерності чи мистецтві. Є безліч визначень

поняття «психолого-педагогічна технологія». Ми оберемо наступне: це така побудова діяльності педагога, в якій усі вхідні в нього дії представлені в певній послідовності й цілісності, а виконання передбачає досягнення необхідного результату і має прогнозований характер. Іноді педагог-майстер використовує у своїй роботі елементи кількох технологій, застосовує оригінальні методичні прийоми. У цьому випадку слід говорити про «авторські» технології вчителя. Кожен педагог – творець технології, навіть якщо має справу із запозиченнями. Створення технології неможливе без творчості. Для педагога, який навчився працювати на технологічному рівні, завжди буде головним орієнтиром пізнавальний процес у його розвинутому стані [5].

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та висвітленні актуальності проблем та потреб психолого-педагогічних технологій в освіті з акцентом на сучасні педагогічні ідеї, які розглядаються в наукових дослідженнях українських та зарубіжних вчених-методистів з метою використання нагромадженого досвіду в сучасних умовах.

Результати дослідження. Про освіту, про виховання, про педагогіку як науку існує багато як традиційної, так й інноваційної інформації. Всьому світу відомі імена великих педагогів, починаючи з античних часів. Ще Крито-Мікенська доба засвідчила необхідність навчатися й навчати інших. Спочатку це торкнулося писемності: від клинопису до складового письма. Палаци, храми, монастирі, наставники-старці, міста-держави призвели до того, що почали з'являтися педагоги та школи, але вони не завжди були єдиними та неодмінно були помітними рушійними силами культурних та громадських процесів. Історії відомі і такі сумні факти про те, що позитивні педагогічні ідеї втрачались, але, на

щастя, з часом, відроджувались і продовжували формувати новий виховний процес [1].

Впевнено лідство крокує до збагачення та володіння сучасними освітньо-педагогічними технологіями. Ми вже давно зрозуміли, що без належних результатів в освіті нове покоління не буде мати майбутнього, не зможе вижити у цьому складному світі. Земля надзвичайно велика, традицій багато і не дивно, що підхід до навчання в різних країнах неідентичний. Існують країни, де освіта є пріоритетним принципом у сфері життєдіяльності, але є й такі, де вважають навчання зовсім необов'язковим. Цивілізовані держави, нації вважають, що хороша та якісна освіта є кращим інвестуванням у світі, яке з часом не тільки окупиється, а й принесе прибуток. Хороша освіта – це не жорстока дисципліна, а, перш за все, – це якісне знання, якісне утворення. Першою країною в світі, де було створено власне Міністерство освіти, яке й до сьогодні працює належним і найкращим чином, є Польща. Саме ця країна відрізняється високим показником грамотності. Коріння історії освіти Польщі сягає у XII століття, тому запорукою цього є якість освіти та навчання [5].

Зупиняючись на сучасних психолого-педагогічних технологіях, необхідно наголосити на їх позитивних сторонах: систематичний характер навчання, упорядкований логічно-правильний виклад навчального матеріалу, організаційна чіткість, постійний емоційний вплив особистості вчителя, оптимальні витрати ресурсів при масовому навчанні. Усі ці показники, практично, повинні сприяти більш якісному навчанню. На превеликий жаль, не завжди вдається досягти поставленої мети. Під час дослідження проблеми навчання впливають такі негативні сторони традиційних психолого-педагогічних технологій діяльності освітителів: шаблонна побудова навчального процесу, нерациональний розподіл часу, забезпечення лише першої орієнтації в матеріалі, а досягнення високих рівнів перекладається на самостійне завдання, відсутність дискусії один з одним під час засвоєння нового матеріалу, пасивність або видимість активності учнів, слабка мовна діяльність (середній час говоріння учня 2 хвилини в день). Не можна зменшувати значення зворотного зв'язку під час освітнього процесу [2].

Упроваджуючи сучасні інноваційні (проектні, комп'ютерні, інтерактивні) технології в педагогіку, вчитель (викладач), очікує високий результат. Чому ніякі новачки останніх років не дали очікуваного ефекту? Причин такого явища чимало. Одна з них суто педагогічна – низька інноваційна кваліфікація педагога, а саме: невідмінно вибрати потрібну літературу й технологію, вести впроваджувальний експеримент, діагностувати зміни тощо. Одні педагоги до інновацій не готові методично, інші – психологічно, треті – технологічно. Навчальний заклад був і залишається зорієнтований на засвоєння наукових істин, закладених у навчальних посібниках. Все підкріплено пануванням влади педагога, а суб'єкт навчання залишився підневільним процесу навчання. В останні роки педагоги намагаються повернутись обличчям до нього, впроваджуючи особистісно-орієнтоване, гуманно-особистісне та інше навчання. Але найголовніша проблема в тому, що втрачає привабливість сам процес пізнання. Навіть збільшується число дошкільнят, які не бажають йти до школи. Знизилася позитивна мотивація навчання, у дітей вже немає ознак цікавості, інтересу, подиву, прагнення – вони зовсім не ставлять запитань.

Навіть розміщення учнів (студентів) у класі за партами в традиційному навчальному закладі не сприяє навчальному процесу, оскільки цілий день вони змушені бачити лише потилицю один одного, але притім весь час споглядати вчителя (викладача) [2].

У наш час використання сучасних освітніх технологій, що забезпечують особистісний розвиток суб'єкта за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності в навчальному процесі, можна розглядати як ключову умову підвищення якості освіти, зниження навантаження, більш ефективного використання навчального часу. Сучасними освітніми технологіями є розвивальне навчання, проблемне навчання, різномірне навчання, колективну систему навчання, технологію вивчення винахідницьких завдань (ТВВЗ), дослідницькі методи, проектні методи навчання тощо. Для кращого засвоєння матеріалу поширеною технологією є використання в навчанні ігрових методів: рольових, ділових та інших видів навчальних ігор; навчання у співробітництві (командна, групова робота); інформаційно-комунікаційні технології; здоров'язберігаючі технології. Продовжують бути актуальними особистісно-орієнтоване та колективне взамонавчання. Популяризація технології співробітництва, технології модульного навчання й технології перспективно-випереджаючого навчання є, на нашу думку, справою благородною та благодатною. У всіх нормативних документах, що регулюють педагогічну та освітню діяльність, наголошується на тому, що сучасним навчальним закладам потрібні освітяни, які постійно, послідовно й безперервно вдосконалюють зміст і засоби своєї професійної діяльності, є взірцем високої духовної та педагогічної культури.

«Хто дорожить життям думки, той знає дуже добре, що справжня освіта – це тільки самоосвіта», – так вважав Д. Писарев. На сучасному етапі розвитку суспільства всі розуміють, що кожному громадянину необхідні універсальні знання, здатність вирішувати свої життєві та професійні проблеми. Ідею універсальної освіти розглядають нині як головну умову розвитку особистості та суспільства в цілому. В основі цієї ідеї лежить здатність людини до безперервної освіти [3].

Якраз самоосвіта для творчого педагога є незрівнянно важливішою за своїми результатами та впливом на людину, ніж сама освіта в навчальному закладі. «Вчити самого себе» – гасло кожної особистості. Але найактуальнішим воно стає для педагогів, бо внаслідок їхньої наближеності до молодшого покоління здійснюється безпосередній вплив на розвиток особистості дитини. Особистісно зорієнтована самоосвіта педагога забезпечує підвищення педагогічної майстерності, а в результаті – безперервний саморозвиток особистості самого педагога та його вплив на розвиток особистості учнів [4]. Такий висновок випливає після аналізу інформації щодо значення самоосвіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином потреби психолого-педагогічних технологій діяльності освіти з акцентом на сучасні педагогічні ідеї оволодіння всіма істотними сторонами освітньо-педагогічної діяльності для формування стратегічних навиків у навчальному процесі та впровадження власного практичного досвіду. Така діяльність дозволить сформувати здатність до орієнтування в навчальному матеріалі, до самостійного оволодіння знаннями.

Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми застосування педагогічних технологій у виховній діяльності вчителя.

Список використаних джерел

1. Данильян Я. В. Современные концепции школьного учебника – [Електронний ресурс] / Я. В. Данильян. – Режим доступу: <http://www.cyberleninka.ru/>
2. Кодлюк Я. П. Технологічність підручника для початкової школи / Я. П. Кодлюк, М. В. Самотіс // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. – К.: Педагогічна думка, 2012. – Вип. 12. – С. 432–438.
3. Новиков А. М. Бремя традиций на пути от школы знаний к школе дела [Електронний ресурс] / А. М. Новиков. – Режим доступу: <http://www.anovikov.ru/>
4. Ягулов В. В. Педагогіка – Розвиток педагогіки на початку XX століття [Електронний ресурс] / В. В. Ягулов. – Режим доступу: <http://www.EduKnigi.com/>
5. Бычкова Ю. С. Современные педагогические технологии [Електронний ресурс] / Ю. С. Бычкова. – Режим доступу: <http://www.nportal.ru>

В статті проаналізовані причини текущих потребностей традиционных и современных технологий психолого-педагогической деятельности в образовании. Рассмотрены различные виды технологий преподавания учебного материала. Определены методы и формы популяризации технологий для результативного внедрения их в практику образовательного процесса. Доказано возможности овладеть всеми существенными сторонами образовательно-педагогической деятельности для формирования стратегических навыков в учебном процессе и внедрения собственного практического опыта.

Ключевые слова: психолого-педагогические технологии, традиционное обучение, современный подход, технологии педагогической деятельности.

The article analyzes the causes of the current needs of traditional and modern technologies of psychological and educational activities in education. Different types of teaching technology training material are discussed. The methods and forms of technology were defined in order to effectively popularize their practical implementation of the educational process. The capabilities were proved to master all important aspects of education and educational activities for the formation of strategic skills in the classroom and implement their own experience. Analyzing the social and professional development of the individual, which helps to attract the maximum possible range of individual resources and effective implementation of practical orientation need in order to pay attention for solving problems through active approach taking into the account individual characteristics of the individual, in the course of psychological and pedagogical approaches. Personality's development in the context of life, professional and spiritual path and forming the ability to become the subject of making independent decisions - all this makes the path to creativity educator. The material shows that the current needs psychological and pedagogical technologies of education with a focus on modern educational ideas exist, but, if it desired, and given stance of the modern teacher may master all important aspects of education and educational activities for the formation of strategic skills in the classroom and implementation of own experience. This activity will create capacity for orientation in the educational materials to acquire the knowledge. Focusing on modern educational ideas and their implementation, create certain conditions: a thorough study of specific innovation and accepted in person; creation of psychological and pedagogical expertise of educational innovation; the creation and developing of an environmental information system of innovative educational process.

Keywords: psychology – educational technologies, traditional learning, modern approach, teaching activities technology.

УДК 372.881.116.12

Лалак Наталія Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,

Бурч Інга Михайлівна,
студент,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Стаття присвячена проблемі організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів. Визначено стан розробленості досліджуваної проблеми у наукових і методичних джерелах, з'ясовано сутність поняття «навчально-дослідницька діяльність». Авторами розглянуто види навчально-дослідницької діяльності молодших школярів, проілюстровано особливості її організації на уроках в початковій школі.

Ключові слова: навчально-дослідницька діяльність, молодші школярі, компетентнісний підхід, педагогічна взаємодія, урок – дослідження.

Постановка проблеми. Сьогодні суспільство висуває до загальноосвітньої школи вимоги щодо формування в учнів системи універсальних знань, умінь і навичок, підкріплених досвідом самостійної діяльності й особистої відповідальності. У Концепції «Нова українська школа» зазначено, що сучасний зміст освіти повинен бути заснований на формуванні компетентностей, які потрібні школярам для успішної самореалізації у суспільстві. Для формування в учнів ключових і предметних компетентностей у процесі шкільної освіти необхідно використовувати педагогічні технології навчання, які створюють умови для набуття досвіду діяльності. Адже, як констатують педагоги-практики, якщо молодші школярі більшу частину часу працюють самостійно, то набувають уміння планувати, організовувати, контролювати й оцінювати свої дії та діяльність загалом. Задля реалізації цих завдань в освітній процес упроваджують нові форми організації навчальної роботи. Такою, зокрема, є навчально – дослідницька діяльність школярів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема організації навчально-дослідницької діяльності учнів не є новою. В педагогічній науці різні її аспекти були й залишаються предметом аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених. Наукове осмислення поняття «навчально-дослідницька діяльність» ґрунтується на ідеях Конфуція, Ф. Дістервега, Сократа, Я. Коменського, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинського, О. Духновича, С. Русової, Б. Райкова, В. Сухомлинського та ін., які в певні історичні періоди розвитку людства наголошували на необхідності організації навчання, спрямованого на відкриття суб'єктивно нових знань і способів діяльності. Основою для зародження смислового поля поняття «навчально-дослідницька діяльність» слугують праці, у яких розглянуто навчальну діяльність, її функції й структуру (П. Гальперин, В. Давидов, Н. Талізина,

А. Маркова), особливості організації навчальної діяльності в початковій школі (Н. Бібік, М. Вашуленко, Т. Довга, Я. Кодлюк, О. Онопрієнко, О. Савченко, А. Цимбалару та ін.). На формування смислового поля поняття «навчально-дослідницька діяльність» суттєво вплинули роботи Т. Байбери, М. Кларіна, С. Омельчука, О. Пометун, О. Савенкова та інших психологів і педагогів, які долучалися до визначення сутності дослідницької діяльності учнів.

Мета статті: уточнити зміст поняття «навчально-дослідницька діяльність» школярів та обґрунтувати особливості її організації на уроках в початковій школі.

Результати дослідження. Логіка нашого дослідження вимагає з'ясувати сутність поняття «навчально-дослідницька діяльність». У Словнику педагогічних термінів поняття «навчально-дослідницька діяльність» трактується як «процес вирішення школярами наукових та особистісних проблем з метою побудови суб'єктивно нових знань» [5, с. 112]. У працях науковців знаходимо, що навчально-дослідницька діяльність – це:

– спрямована вчителем діяльність учня, у результаті якої в останнього формуються узагальнені способи дії розв'язання індивідуально або суспільно значущих задач (за Л. Голодюк);

– діяльність, яка спрямована на створення якісно нових важливих для розвитку особистості цінностей, у ході діяльності передбачено самостійне оволодіння новими знаннями та способами дій (Н. Полтавцевою);

– спеціально організована пізнавальна творча діяльність учнів, що за своєю структурою відповідає науковій діяльності, характеризується цілеспрямованістю, активністю, предметністю, вмотивованістю та свідомістю; результатом діяльності є формування пізнавальних мотивів, дослідницьких умінь,